

А. Ю. Байдалінова, аспірантка відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID 0000-0001-7745-5239

КІЛЬКІСНИЙ ВИМІР ПРОФЕСІЙНОЇ ВІКТИМІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Дослідження процесів віктимізації особи є актуальним за будь-яких часів. Адже із плином часу суспільні процеси (а з ними й кримінальні загрози) зазнають певних, подекуди навіть різких, змін. Зокрема, за останні роки в системі детермінант віктимізації населення України з'явилися і загрози, пов'язані з внутрішньополітичною кризою та військовими діями на сході держави, і загрози, що продукуються процесами внутрішнього переміщення населення з тимчасово окупованих територій, і загрози, пов'язані з усе більше поширюваними процесами діджиталізації суспільних відносин, і, нарешті, низка віктимізаційних ризиків, викликаних боротьбою з COVID-19.

Окремим напрямом дослідження віктимізації населення є аналіз віктимізації соціальних груп, що виокремлюються за різними ознаками. Цей напрям наукових розвідок стає дедалі популярнішим як серед українських, так і зарубіжних вчених.

Серед критеріїв, за якими розглядаються соціальні групи, що стають предметом дослідження в межах вивчення групової віктимізації, є об'єднання осіб за ознакою зайняття певним видом діяльності або професією. Така ознака є основою для визначення соціального статусу людини, що може бути потенційно пов'язаним зі специфічними – професійними – ризиками віктимізації.

Уявлення про обсяги професійної віктимізації в Україні можна скласти на основі офіційної статистичної інформації про кількість кримінальних правопорушень, вчинених щодо окремих груп осіб, виокремлених за ознакою приналежності до певної професії. І хоча такі дані через свою обмеженість у показниках лише частково відображають складне багатоаспектне явище професійної віктимізації у нашій державі, на теперішній час це єдине офіційне джерело інформації, що може ста-

ти орієнтиром для аналізу її кількісного виміру – рівня та динаміки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми віктимології як науки й окремого напрямку в кримінології, а також віктимологічної профілактики кримінальної протиправності розглядали у своїх роботах В. С. Батиргареева (V. S. Batyrgareieva), В. В. Голіна (V. V. Holina), Б. М. Головкін (B. M. Holovkin), А. О. Джужа (A. O. Dzhuzha), О. М. Джужа (O. M. Dzhuzha), А. П. Закалюк (A. P. Zakaliuk), А. Ф. Зелінський (A. F. Zelins'kyj), О. М. Литвинов (O. M. Lytvynov), Д. М. Тичина (D. M. Tychnyna), В. О. Туляков (V. O. Tulyakov), О. В. Шаповалов (O. V. Shapovalov) та ін. Грунтовний аналіз віктимологічної ситуації в Україні та заходи віктимологічної профілактики злочинності викладено авторами навчального посібника «Віктимологія» (Харків, 2017 р.)¹. На монографічному рівні проблеми латентної віктимності в Україні висвітлено в колективній монографії «Латентна віктимність та шляхи її розв'язання в Україні» (Харків, 2018 р.)².

Серед останніх наукових досліджень, присвячених віктимологічній проблематиці, необхідно також відзначити дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук А. О. Джужі «Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні» (Харків, 2018 р.), що є комплексним науковим дослідженням віктимологічного запобігання злочинності в Україні³.

¹ Голіна В. В., Головкін Б. М. (ред) *Віктимологія: навчальний посібник* (Право, 2017)

² Головкін Б. М., Христич І. О., Шевченко Л. О. та ін. *Латентна віктимність та шляхи її розв'язання в Україні: монографія* (НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПрНУ, 2018)

³ Джужа А. О., «Теоретичні та практичні засади віктимологічного запобігання злочинам в Україні» (дис. д-ра юрид. наук, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018)

Частково питання професійної віктимізації, її поняття, детермінації та запобігання розглядалися в попередніх публікаціях авторки¹.

Метою статті є здійснення статистичного аналізу головних кількісних показників професійної віктимізації в Україні – її рівня та динаміки (за період з 2014 по 2019 р.).

Виклад основного матеріалу. Кримінальна протиправність за своєю суттю є складним явищем, являючи собою нерозривне поєднання кримінально караного діяння та наслідків його вчинення. Як зазначав професор А. П. Закалюк: «...пізнання злочинності має відбуватися у контексті її зв'язків з іншими суспільними явищами, у тому числі тими, що обумовлюють її детермінацію, а також такими, які межують з нею та з яких вона значною мірою відтворюється»². Не викликає сумніву, що одним із факторів відтворення кримінальної протиправності є рівень віктимізації, зокрема й професійної, у соціумі. Адже віктимізація – це набуття властивості віктимності³, тобто процес набуття особою (групою осіб) визначених рис, властивостей і станів, що роблять їх вразливими для вчинення злочинів⁴.

У чинному Кримінальному кодексі України поряд із загальним захистом особи від кримінально караного діяння деякою мірою підкреслюється і її приналежність до певної професії. Так, кримінальна відповідальність за правопорушення проти особи та перешкоджання здійсненню професійних обов'язків установлена за вчинення діянь щодо працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суддів, працівників правоохоронних органів, військовослужбовців, журналістів та ін. (наприклад, кримінальні правопорушення, передбачені статтями 112, 171, 342, 343, 344, 345, 345¹, 346, 347, 347¹, 348, 348¹, 349, 350, 351, 352 та іншими КК України).

¹ Див. : Байдалінова А Ю, 'Аналіз стану наукової розробки проблеми як етап дослідження професійної віктимізації в Україні' (2018) 4 Часопис Київського університету права 274–9 ; - - 'Детермінація професійної віктимізації в Україні: поняття та рівні' [The determination of professional victimization in Ukraine: the concept and levels] (2020) 18 (2) Теорія та практика правознавства DOI: <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2020.18.215675> та ін.

² Закалюк А П, *Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн* (Вид. Дім «Ін Юре», 2007) Кн. 1 *Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки* 22

³ - -, 314.

⁴ Кальман А Г, Христич И О, В. В. Голина (ред) *Понятійний апарат сучасної кримінології. Терминологічний словарь* (Гимназия, 2005) 33

Уявлення про обсяги того чи іншого явища створюється в першу чергу за допомогою аналізу його зовнішніх проявів. У випадку дослідження професійної віктимізації в Україні головним індикатором є кількість осіб, щодо яких було вчинено злочин через виконання ними своїх професійних обов'язків або набуття певних віктимних рис у зв'язку із приналежністю до певного виду професійної діяльності. У статистичній звітності Генеральної прокуратури України у Формі 1 «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» у розділі 8 «Відомості про осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень» наводиться певний перелік потерпілих від злочинів за професійною ознакою.

Так, протягом 2014–2019 рр. ГПУ було обліковано в середньому понад 378,6 тис. потерпілих від кримінальних правопорушень на рік. Кількість потерпілих, виділених за професійною ознакою, див. у табл. 1⁵.

Із метою аналізу тенденцій професійної віктимізації в Україні розглянемо динаміку її розвитку у період з 2014 по 2019 р. Розрахунки виконано за допомогою ланцюгового способу (див. табл. 2).

Таким чином, виходячи із даних таблиць 1 і 2, виокремимо кілька загальних статистичних тенденцій професійної віктимізації в Україні:

1) найбільш уразливими категоріями потерпілих є працівники силових відомств (якщо розглядати сумарно потерпілих працівників органів МВС, Національної поліції та військовослужбовців). Такий факт є закономірним, враховуючи, по-перше, особливості несення служби такими особами, а по-друге, чисельність працівників органів МВС, Національної поліції та військовослужбовців у державі;

2) другою за кількістю потерпілих групою є керівники підприємств. Значну кількість таких потерпілих можна пов'язати із наявністю загальнодоступної інформації, наприклад, про матеріальний статок цих осіб (головним джерелом є соціальні мережі та електронні декларації в Єдиному державному реєстрі декларацій), що робить їх привабливою мішенню для кримінальних правопорушників. Третя група за чисельністю – лікарі;

3) найменша кількість потерпілих серед працівників органів, що здійснюють контроль за до-

⁵ Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 рр. : стат. інформ. Ген. прокуратури України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення 10.09.2020).

Таблиця 1

Кількість осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень за ознакою професійної належності або видом громадської діяльності

№	Рід занять	Рік, кількість потерпілих від злочинів					
		2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	Депутат	151	141	194	173	160	112
2	Працівник ЗМІ	279	233	234	174	163	173
3	Працівник пошти	202	173	122	88	82	66
4	Лікар	1 908	1 931	1 714	1 368	1 076	775
5	Керівник підприємства	7 084	8 845	3 513	2 173	1 797	1 199
6	Працівник фінансово-кредитної сфери	1 989	1 428	988	787	641	499
7	Працівник органу місцевого самоврядування	209	250	142	126	105	80
8	Працівник місцевої державної адміністрації	52	36	25	18	20	13
9	Працівник центрального органу державної виконавчої влади	31	30	52	14	12	11
10	Працівник прокуратури	154	105	105	109	101	39
11	Працівник органів внутрішніх справ, Національної поліції	1 520	1 133	1 135	1 183	1 239	1 085
12	Суддя	214	228	175	182	141	112
13	Адвокат	268	290	305	279	275	275
14	Працівник органів безпеки	68	54	54	54	35	11
15	Працівник органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства	19	16	12	23	27	9
16	Працівник митної служби	44	45	39	16	17	7
17	Працівник Державної прикордонної служби України	183	55	52	50	43	45
18	Військовослужбовець	6 830	5 765	2 891	2 394	1 879	1 722
	Σ	21 205	20 758	8 861	9 211	7 813	6 233

Таблиця 2

Динаміка кількості осіб, які потерпіли від кримінальних правопорушень за ознакою професійної належності або видом громадської діяльності (%)

№	Рід занять	Рік				
		2015	2016	2017	2018	2019
1	Депутат	- 6,6	37,5	- 10,8	- 7,5	- 30,0
2	Працівник ЗМІ	- 16,5	0,4	- 25,6	- 6,3	6,1
3	Працівник пошти	- 14,4	- 29,5	- 27,9	- 6,8	- 19,5
4	Лікар	1,2	- 11,2	- 20,2	- 21,4	- 28,0

№	Рід занять	Рік				
		2015	2016	2017	2018	2019
5	Керівник підприємства	24,9	- 60,3	- 38,1	- 17,3	- 33,3
6	Працівник фінансово-кредитної сфери	- 28,2	- 30,8	- 20,3	- 18,6	- 22,2
7	Працівник органу місцевого самоврядування	19,6	- 43,2	- 11,3	- 16,7	- 23,8
8	Працівник місцевої державної адміністрації	- 30,8	- 30,6	- 28,0	11,1	- 35,0
9	Працівник центрального органу державної виконавчої влади	- 3,2	73,3	- 73,1	- 14,3	- 8,3
10	Працівник прокуратури	- 31,8	0	3,8	- 7,3	- 61,4
11	Працівник органів внутрішніх справ, Національної поліції	- 25,5	0,2	4,2	4,7	- 12,4
12	Суддя	6,5	- 23,2	4,0	- 22,5	- 20,6
13	Адвокат	8,2	5,2	- 8,5	- 1,4	0
14	Працівник органів безпеки	- 20,6	0	0	- 35,2	- 68,5
15	Працівник органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства	- 15,8	- 25,0	91,6	17,4	- 66,7
16	Працівник митної служби	2,3	- 13,3	- 60,0	6,25	- 58,8
17	Працівник Державної прикордонної служби України	- 70,0	- 5,5	- 3,8	- 14,0	4,7
18	Військовослужбовець	- 15,6	- 49,9	82,8	- 21,5	- 8,4
	Σ	- 2,1	- 57,3	3,9	- 15,2	- 20,2

держанням податкового законодавства. Знову ж таки, таку тенденцію можна пояснити штатною малочисельністю цих органів та меншою кількістю професійних ризиків їх працівників;

4) останнім часом у державі спостерігається загальна тенденція до зменшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, викремлених за ознакою професійної приналежності. Це можна пояснити тим, що: а) у низці правоохоронних органів і підприємств, організацій та установ, у першу чергу державної форми власності, відбулося значне скорочення штату, що пов'язано як із переатестацією кадрів, так і загальним зменшенням кількості працівників; б) існуванням політичних «преференцій» для тих чи інших категорій професіоналів. Зокрема, привертає увагу позитивна динаміка щодо кількості потерпілих, які є працівниками ЗМІ у 2019 р., хоча навіть після криміналізації низки діянь щодо журналістів та внесення відповідних змін у КК України у 2015

та 2018 рр. до 2019 р. переважала тенденція до зменшення кількості таких потерпілих.

Багато вчених підкреслюють, що офіційні статистичні дані нічого не характеризують, але для оцінки стану кримінальної протиправності та її тенденцій ні в якій іншій країні світу не придумали інших показників¹. Водночас А. П. Закалюк зазначав, що: «Вимірювання злочинності за основними її параметрами здійснюється насамперед через збір та накопичення офіційних статистичних показників за формами державної статистики»². Таким чином, розглядаючи показники професійної віктимізації, необхідно зважати на те, що:

1) статистичне уявлення про її показники формується на основі лише низки професій, що викремлюються у звітності ГПУ;

¹ Христич І О, 'Проблеми вдосконалення статистичного обліку в органах досудового слідства в Україні' (2016) 6 (3) Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки 97; 95-98

² Закалюк А П, 156.

2) формування навіть таких незначних за кількістю індикаторів за професіями здійснюється крізь призму латентності кримінальних правопорушень: як штучної, так і природної;

3) перелік професій та порівнювання видів зайнятості до професійних – постійний, а подекуди й швидкоплинний, процес. Охопити всі професії у кримінальній статистиці неможливо, однак можна сформувати її аналіз за певними напрямками діяльності (наприклад, за сферами функціонування суспільства).

З останнього твердження випливає, що процес інтенсивної віктимізації населення відбувається не просто симетрично до криміногенних проявів: змінюється структура віктимності населення, оскільки трансформується та інтенсифікується його розподіл на соціальні групи¹. У літературі навіть підкреслюється формування відносно нової для науки криминології і віктимології, зокрема, проблеми криминологіко-віктимогенної стратифікації суспільства, що вимагає самостійного дослідження як на теоретичному рівні, так і на рівні практики запобігання злочинам².

У світлі професійної віктимізації зазначене стосується безперервного процесу трансформації зайнятості населення за рахунок певних видів діяльності, що приносять дохід на постійній основі. На теперішній час в Україні виокремлюється майже 9 тисяч видів професій та робіт³. Не викликає сумніву, що не всі з них потенційно супроводжуються ризиками віктимізації особи. Однак ринок праці постійно поповнюється блогерами, фотографами, особами, що пропонують витвори хендмейд та ін., що працюють переважно на основі фрилансу. Такі особи також мають значний ступінь віктимізації, що потребує додаткових наукових досліджень.

За результатами анкетування працівників Національної поліції (всього було проанкетовано із різних регіонів України більше 800 слідчих, оперативних працівників, працівників відділів психологічного забезпечення, відділів моніторингу

та ін.), проведеного авторкою у 2018–2019 рр., працівниками поліції переважно відзначалася наявність зв'язку між родом занять особи та ризиком стати жертвою злочину (так вважають 70% опитаних). При цьому як такі, що мають найвищий ризик стати жертвою злочину, виділялися: офіцери Національної поліції, офіцери Служби безпеки України, військовослужбовці Збройних Сил України, працівники медичної сфери, судді, працівники установ виконання покарань, інкасатори, приватні підприємці, працівники сфери послуг (касири закладів і торговельних точок із цілодобовим графіком роботи, таксисти, провізори та ін.), працівники соціальної сфери (працівники пошти, особи, зайняті у сфері соціального обслуговування), журналісти. Окремо респонденти вказали волонтерів, громадських активістів та блогерів.

Висновки. Професійна віктимізація в Україні – складне багатофакторне явище, певне статистичне уявлення про яке можна скласти на основі офіційних статистичних звітів Генеральної прокуратури України. Зважаючи на наявні дані, можна дійти висновків, що:

1) для кращого статистичного обліку кримінальних правопорушень, що вчиняються цілеспрямовано проти осіб, зайнятих певною професією, доречно змінити статистичний облік таких правопорушень, поклавши в його основу, наприклад, розподіл професіоналів за сферами суспільного життя;

2) найбільш уразливими категоріями потерпілих, виокремлених за ознакою професійної приналежності, є працівники силових відомств (органів МВС, Національної поліції та військовослужбовці). На другому місці за поширеністю – керівники підприємств, на третьому – лікарі;

3) найменша кількість потерпілих серед працівників органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;

4) останнім часом в Україні спостерігається загальна тенденція до зменшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, виокремлених за ознакою професійної приналежності;

5) недосконалість статистичного обліку сприяє високій латентності діянь, вчинених щодо осіб через їх професійну зайнятість.

¹ Плешаков В. А. 'Понятие и виды угроз криминологической безопасности' (2006) 10 Криминологический журнал 14-18

² Джуца О М, Карпенко С М, 'Криминологічні засади віктимізації та девіктимізації як різновидів профілактичної діяльності' (2011) 1 Право і суспільство 8; 7-11

³ 'Скільки професій існує в Україні: несподівана цифра' (Максимум ФМ) <URL: https://maximum.fm/skilki-profesij-isnuje-v-ukrayini-nespodivana-cifra_n156441> (дата звернення: 10.09.2020).

REFERENCES

*List of legal documents***Legislation**

1. Yedynyj zvit pro kryminal'ni pravoporushennia za sichen'-hruden' 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 rr. : stat. inform. Hen. prokuratury Ukrainy URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=114140&libid=100820&c=edit&c=fo (in Ukrainian).

Bibliography**Authored books**

2. Holovkin B M, Khrystych I O, Shevchenko L O ta in. *Latentna viktymnist' ta shliakhy ii rozv'iazannia v Ukraini: monohrafiia* [Latent victimity and the ways of its solution in Ukraine: monograph] (NDI VPZ imeni akad. V. V. Stashyusa NAPrNU, 2018) (in Ukrainian).
3. Zakaliuk A P, *Kurs suchasnoi ukrains'koi kryminolohii: teoriia i praktyka: u 3 kn* [Course of the contemporary Ukrainian criminology : theory and practice] (Vyd. Dim «In Yure», 2007) Kn. 1 *Teoretychni zasady ta istoriia ukrains'koi kryminolohichnoi nauky* [Theoretical principles and history of Ukrainian criminological science] (in Ukrainian).

Edited books

4. Holina V V, Holovkin B M (red), *Viktymologhiia: navchal'nyj posibnyk* [Victimology: textbook] (Pravo, 2017) (in Ukrainian).
5. Kal'man A H, Khrystych Y O, V. V. Holyna (red) *Ponjatijnij apparat sovremennoj kriminologii. Terminologicheskij slovar'* [The conceptual apparatus of modern criminology. Terminological dictionary] (Gimnazija, 2005) (in Russian).

Journal articles

6. Bajdalinova A Yu, 'Analiz stanu naukovoї rozrobky problemy iak etap doslidzhennia profesijnoi viktyimizatsii v Ukraini' [Analysis of a state of the scientific development of a problem as a stage of the research of professional victimization in Ukraine] (2018) 4 Chasopys Kyivs'koho universytetu prava 274–279 (in Ukrainian).
7. - - 'Determinatsiia profesijnoi viktyimizatsii v Ukraini: poniattia ta rivni' [The determination of professional victimization in Ukraine: the concept and levels] (2020) 18 (2) Теорія та практика правознавства – Theory and Practice of Jurisprudence DOI: <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2020.18.215675> (in Ukrainian).
8. Dzhuzha O M, Karpenko S M, 'Kryminolohichni zasady viktyimizatsii ta deviktyimizatsii iak riznovydiv profilaktychnoi diial'nosti' [Criminological principles of victimization and devictimization as types of preventive activities] (2011) 1 Pravo i suspil'stvo – Law and society 7-11(in Ukrainian).
9. Khrystych I O, 'Problemy vdoskonalennia statystychnoho obliku v orhanakh dosudovoho slidstva v Ukraini' [Problems of improving of statistical accounting in pre-trial investigation bodies in Ukraine] (2016) 6 (3) Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnogo universytetu. Seriia Yurydychni nauky – Kherson State University Herald. Series Legal Sciences 95-98 (in Ukrainian).
10. Pleshakov V. A. 'Ponjatie i vidy ugroz kriminologicheskoi bezopasnosti' [The concept and types of threats to criminological security] (2006) 10 Kriminologicheskij zhurnal – Criminological journal 14-18 (in Russian).

Dissertations

11. Dzhuzha A O, 'Teoretychni ta praktychni zasady viktymologichnoho zapobihannia zlochynam v Ukraini' [Theoretical and practical principles of victimological crime prevention in Ukraine] (dys d-ra iuryd nauk, Kharkiv nats un-t vnutr sprav, 2018) (in Ukrainian).

Websites

12. 'Skil'ky profesij isnuie v Ukraini: nespodivana tsyfra' [How many professions exist in Ukraine: an unexpected figure] (Maximum.Fm) <URL: https://skilki-profesij-isnuje-v-ukrayini-nespodivana-cifra_n156441> (in Ukrainian).

Байдалінова А. Ю. Кількісний вимір професійної віктимізації в Україні

Статтю присвячено аналізу рівня та динаміки віктимізації представників деяких професій в Україні. Основою для проведення дослідження стали офіційні статистичні дані Генеральної прокуратури України та результати проведеного авторкою анкетування працівників Національної поліції.

Професійна віктимізація є видом групової віктимізації, що виокремлена за ознакою зайняття особою певним видом діяльності або професією. Така ознака є основою для визначення соціального статусу людини, що може бути потенційно пов'язаним зі специфічними – професійними – ризиками віктимізації.

Можна виокремити такі загальні статистичні тенденції професійної віктимізації в Україні: 1) найбільш уразливими категоріями потерпілих є працівники силових відомств (працівники органів МВС, Національної поліції та військовослужбовці); 2) другою за кількістю потерпілих групою є керівники підприємств, третьою – лікарі; 3) найменша кількість потерпілих серед працівників органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства; 4) останнім часом у державі спостерігається загальна тенденція до зменшення кількості потерпілих від кримінальних правопорушень, виокремлених за ознакою професійної приналежності.

Розглядаючи показники професійної віктимізації, необхідно зважати на те, що: 1) статистичне уявлення про її показники формується на основі лише низки професій, що виокремлюються у звітності ГПУ; 2) формування навіть таких незначних за кількістю індикаторів за професіями здійснюється крізь призму латентності кримінальних правопорушень; 3) перелік професій та прирівнювання видів зайнятості до професійних – постійний, а подекуди й швидкоплинний, процес, охопити який статистичним обліком кримінальних правопорушень украї складно.

Працівники поліції вказують на наявність зв'язку між родом занять особи та ризиком стати жертвою злочину (так вважають 70% опитаних). При цьому як такі, що мають найвищий ризик стати жертвою злочину, респондентами виокремлювалися: офіцери Національної поліції, офіцери Служби безпеки України, військовослужбовці Збройних Сил України, працівники медичної сфери, судді, працівники установ виконання покарань, інкасатори, приватні підприємці та ін. Також як таких, що мають певні професійні ризики віктимізації, було виділено волонтерів, громадських активістів та блогерів.

Ключові слова: жертва злочину, професійна віктимізація, статистичні показники віктимізації, латентна віктимність.

Байдалинова А. Ю. Количественное измерение профессиональной виктимности в Украине

Статья посвящена анализу уровня и динамики виктимизации представителей некоторых профессий в Украине. Основой для проведения исследования стали официальные статистические данные Генеральной прокуратуры Украины и результаты проведенного автором анкетирования сотрудников Национальной полиции.

Профессиональная виктимизация является видом групповой виктимизации и выделена по признаку занятия лицом определенным видом деятельности или профессией. Такой признак является основой для определения социального статуса человека, может быть потенциально связанным со специфическими – профессиональными – рисками виктимизации.

Можно выделить следующие общие статистические тенденции профессиональной виктимизации в Украине: 1) наиболее уязвимыми категориями пострадавших являются сотрудники силовых ведомств (сотрудники органов МВД, Национальной полиции и военнослужащие); 2) второй по количеству пострадавших группой являются руководители предприятий, третьей – врачи; 3) наименьшее количество пострадавших среди сотрудников органов, осуществляющих контроль за соблюдением налогового законодательства; 4) в последнее время в государстве наблюдается общая тенденция к уменьшению количества пострадавших от уголовных преступлений, выделенных по признаку профессиональной принадлежности.

Рассматривая показатели профессиональной виктимизации, необходимо учитывать, что: 1) статистическое представление о ее показателях формируется на основе только ряда профессий, которые выделяются в отчетности ГПУ; 2) формирование даже таких незначительных по количеству индикаторов по профессиям осуществляется сквозь призму латентности уголовных правонарушений; 3) перечень профессий и приравнивание видов занятости к профессиональным – постоянный, а иногда и быстротечный, процесс, охватить который статистическим учетом уголовных преступлений крайне сложно.

Сотрудники полиции указывают на наличие связи между родом занятий человека и риском стать жертвой преступления (так считают 70% опрошенных). При этом как имеющие высокий риск стать жертвой преступления респондентами выделялись: офицеры Национальной полиции, офицеры Службы безопасности Украины, военнослужащие Вооруженных Сил Украины, работники медицинской сферы, судьи, сотрудники учреждений исполнения наказаний, инкасаторы, частные предприниматели и др. Также как имеющих определенные профессиональные риски виктимизации было выделено волонтеров, общественных активистов и блогеров.

Ключевые слова: жертва преступления, профессиональная виктимизация, статистические показатели виктимизации, латентная виктимность.

Baidalinova A. Yu. Quantitative measurement of professional victimization in Ukraine

The article is devoted to the analysis of the level and dynamics of victimization of representatives of some professions in Ukraine. The study was based on the official statistics of the Prosecutor General's Office of Ukraine and the results of a survey conducted by the author of the National Police officers.

Professional victimization is a type of group victimization, which is distinguished on the basis of a person's occupation in a certain type of activity or profession. This feature is the basis for determining the social status of a person, and can be potentially associated with specific - professional - risks of victimization.

The following general statistical tendencies of professional victimization in Ukraine have been distinguished: 1) the most vulnerable categories of victims are employees of law enforcement agencies (employees of the Ministry of Internal Affairs, National Police and military personnel); 2) the second largest group of victims is the heads of enterprises, the third - doctors; 3) the smallest group of victims are employees of bodies, which are exercising the control over tax legislation compliance; 4) during last years there has been a general trend of the number of victims of criminal offenses, identified on the basis of professional affiliation, decreasing.

Considering the indicators of professional victimization, it is necessary to take into account that: 1) the statistical representation of its indicators is formed on the basis of a number of professions that are highlighted in the reports of the Prosecutor General's Office of Ukraine; 2) the formation of these data is carried out through the prism of the latency of criminal offenses; 3) the list of professions and the equating of types of employment with professional is a constant and sometimes fleeting process, which is extremely difficult to cover with statistical accounting of criminal offenses.

Police officers point to the existence of a connection between a person's occupation and the risk of becoming a victim of a crime (this is the opinion of 70% of respondents). At the same time, as a high risk of becoming a victim of a crime, the respondents singled out: officers of the National Police, officers of the Security Service of Ukraine, military personnel of the Armed Forces of Ukraine, medical workers, judges, employees of institutions for the execution of sentences, collectors, private entrepreneurs, etc. As well as having certain professional risks of victimization have been highlighted volunteers, community activists and bloggers.

Keywords: *crime victim, professional victimization, statistical indicators of victimization, latent victimization.*